

NB

**Door herziene inzichten
is de permanente parkeerplaats aan de
noordzijde van de Middachterallee
komen te vervallen.**

**Passages en tekeningen over deze
parkeerplaats in dit onderzoek
of deze bijlage zijn niet meer relevant.**

RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg

Gemeente Rheden

Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)

RAAP-RAPPORT 3120

**Plangebied beheerschuur
Landgoed Middachten, De Steeg**

Gemeente Rheden

**Archeologisch vooronderzoek: een
inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)**

G. Zielman MA

Archeologisch Adviesbureau

Colofon

Opdrachtgever: Landgoed Middachten

Titel: Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, gemeente Rheden;
archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

Status: eindversie

Datum: 31 maart 2016

Auteur: G. Zielman MA

Projectcode: RHL2

Bestandsnaam: RA3120_RHLM2

Projectleider: G. Zielman MA

Projectmedewerker: T.E. Porreij-Lyklema

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 3987050100

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

Bevoegd gezag: Gemeente Rheden

ISSN: 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2016

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Landgoed Middachten BV heeft RAAP op 9 februari 2016 een inventariserend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven uitgevoerd in verband met de geplande bouw van een beheerschuur op landgoed Middachten in de gemeente Rheden. Het primaire doel van het proefsleuvenonderzoek was het toetsen van het gespecificeerde verwachtingsmodel gebaseerd op het vooronderzoek. Daarbij ging het in eerste instantie om het (al dan niet) vaststellen van de aanwezigheid van archeologische grondsporen.

Het onderzoek heeft een beperkte hoeveelheid vondsten en grondsporen opgeleverd. De aangetroffen grondsporen zijn grotendeels als natuurlijke en recente verstoringen geduid. De enige aangetroffen paalkuil en het lineaire spoor in het zuiden van de proefsleuf hebben waarschijnlijk te maken met de tuin- of parkaanleg in de late Nieuwe tijd.

Er bleek, in tegenstelling tot de verwachting, geen sprake te zijn van een oude akkerlaag. Daarom dient de gespecificeerde archeologische verwachting (met name voor nederzettingssporen uit de periode Prehistorie t/m Middeleeuwen) naar beneden te worden bijgesteld.

Voor het plangebied wordt geen aanbeveling voor vervolgonderzoek gedaan. Aanbevolen wordt het plangebied vrij te geven. Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt de gemeente Rheden een selectiebesluit (contactpersoon: drs. J. Habraken).

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	9
1.1 Kader	9
1.2 Administratieve gegevens	11
2 Voorgaand onderzoek	13
3 Doel van het onderzoek	15
4 Methoden	19
5 Resultaten	21
5.1 Fysisch-geografisch onderzoek	21
5.2 Archeologie	21
6 Conclusies en aanbevelingen	25
6.1 Conclusies	25
6.2 Evaluatie en aanbevelingen	27
Literatuur	29
Gebruikte afkortingen	30
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	31
Bijlage 1: Sporenlijst	33
Bijlage 2: Vondstenlijst	37

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van Landgoed Middachten BV heeft RAAP op 9 februari 2016 een inventariserend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven uitgevoerd in verband met de geplande bouw van een beheerschuur op Landgoed Middachten in De Steeg, gemeente Rheden (figuur 1). Het betreft het vervolg op een eerdere fase van het inventariserend onderzoek dat bestond uit een karterend en waarderend booronderzoek (zie hoofdstuk 2).

Figuur 1. De ligging van het onderzoeksgebied (rode ster); inzet: ligging in Nederland (ster).

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

Voorafgaand aan de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek is, conform de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA; <http://www.sikb.nl>), een Programma van Eisen (PvE) opgesteld (Pronk, 2016). Dit PvE diende als leidraad voor het onderzoek. Onderzoeksdocumentatie en vondstmateriaal zullen te zijner tijd worden overgedragen aan het depot van de provincie Gelderland.

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.3), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtlijn. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

Archeologische perioden					
Tijdperk				Datering	
Recente tijd					
Nieuwe tijd			C	1945	
			B	1850	
			A	1650	
Middeleeuwen			Laat B	1500	
			Laat A	1250	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	1050		
		C: Karolingische tijd	900		
		B: Merovingische tijd	725		
		A: Volksverhuizingstijd	525		
	Romeinse tijd		Laat	450	
Midden			270		
Vroeg			70 na Chr.		
Prehistorie	IJzertijd			Laat	15 voor Chr.
				Midden	250
				Vroeg	500
	Bronstijd			Laat	800
				Midden	1100
				Vroeg	1800
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)			Laat	2000
				Midden	2850
				Vroeg	4200
	Mesolithicum (Midden Steentijd)			Laat	4900/5300
				Midden	6450
				Vroeg	8640
	Paleolithicum (Oude Steentijd)			Laat	9700
				Jong B	12.500
				Jong A	16.000
				Midden	35.000
				Oud	250.000

tabel1 standaard Archeologiech RAAP 2014

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

1.2 Administratieve gegevens

Plangebied: beheerschuur op Landgoed Middachten

Plaats: De Steeg

Gemeente: Rheden

Provincie: Gelderland

Onderzoeksgebied: de locatie van een nieuw te bouwen beheerschuur ten noorden van het kasteel Middachten (ca. 180 m²).

Centrumcoördinaten: 201.790 / 448.294

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 3987050100

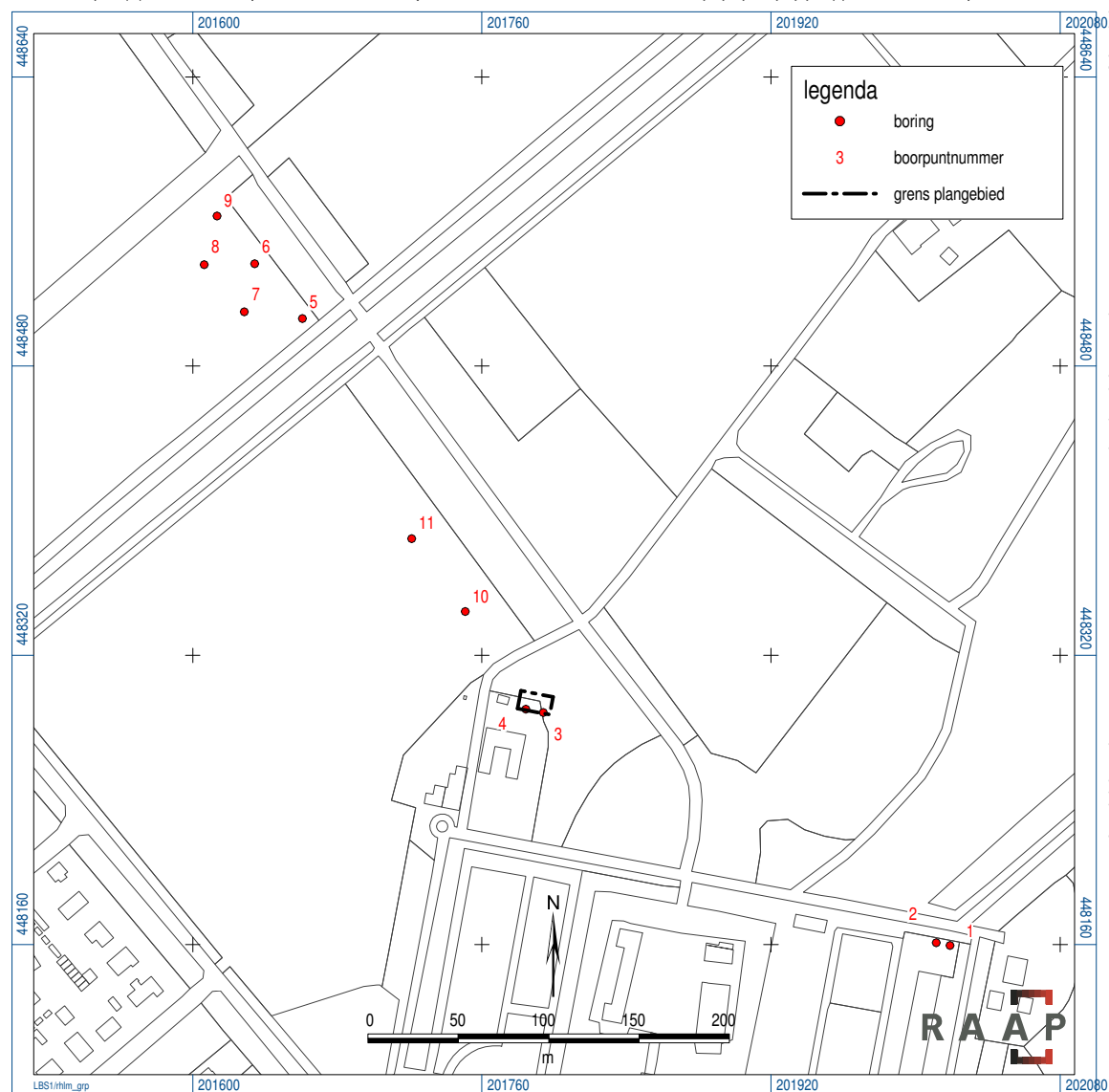
RAAP-projectcode: RHLM (Goossens & Keunen, 2015)

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

2 Voorgaand onderzoek

In oktober 2015 heeft op Landgoed Middachten een archeologisch booronderzoek plaatsgevonden (Goossens & Keunen, 2015). Dit bestond in een eerste fase uit een verkennend booronderzoek en had betrekking vier onderzoeksgebieden (figuur 2). Ter plaatse van deze gebieden zijn twee beheergebouwen en twee parkeerterreinen gepland. Voorafgaand aan het booronderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om de geologische, bodemkundige en landschappelijke kenmerken alsmede de bekende en verwachte archeologische waarden te inventariseren.

Figuur 2. Boorpuntenkaart vooronderzoek (Goossens & Keunen, 2015).

Onderhavig plangebied (beheergebouw) bevindt zich op het voorplein van huis Middachten, juist buiten de contouren van de huidige tuin. In de omgeving van het kasteel, de tuin en het park, is door de eeuwen heen voortdurend gegraven, gebouwd en herontworpen. In de nabijheid van het plangebied bevindt zich bebouwing van een uiteenlopende ouderdom; het jongste bouwwerk dateert uit 1914. Dit gebouw ligt exact binnen een historisch erf zoals zich dat op het kadastraal minuutplan uit circa 1832 aftekent. Ter plaatse van het nieuwe gebouw worden op basis van historische bronnen geen resten van voormalige bebouwing verwacht. Bernt Elshof geeft hier in 1729 een boomgaard weer, waarvan de omvang bij benadering even groot was (aan de westzijde iets groter) als het huidige erf op die plek (Goossens & Keunen, 2015).

Tijdens het booronderzoek zijn ter hoogte van het plangebied twee boringen geplaatst (figuur 2: boringen 3 en 4). De bodemopbouw bleek te bestaan uit een circa 30 cm dik pakket donkerbruingrijs, zwak siltig, matig fijn zand met enkele puinresten (bouwvoor). Onder de bouwvoor komt een lichtbruingrijze, zwak siltige laag grof en grindrijk zand voor, die geïnterpreteerd is als een oude akkerlaag. Deze is overal circa 70 cm dik en bevat houtskool en verbrande leem. Onder de oude akkerlaag komt de C-horizont voor. De indicatoren in de akkerlaag kunnen duiden op de aanwezigheid van nederzettingssporen. De datering daarvan is ongewis (Goossens & Keunen, 2015).

Op basis van de resultaten van het booronderzoek werd aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te laten verrichten in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Vanwege de beperkte omvang van het plangebied is geadviseerd het onderzoek zo in te steken dat tijdens het veldwerk kan worden doorgestart naar een opgraving (Goossens & Keunen, 2015).

3 Doel van het onderzoek

Het voornaamste doel van het proefsleuvenonderzoek was het toetsen van het gespecificeerde verwachtingsmodel, dat gebaseerd is op het vooronderzoek. Daarbij ging het in eerste instantie ging om het (al dan niet) vaststellen van de aanwezigheid van archeologische grondsporen. Indien tijdens het proefsleuvenonderzoek zou blijken dat er sprake is van een behoudenswaardige vindplaats die niet *in situ* behouden kan blijven, dan kon worden doorgestart naar een opgraving. Het doel van de opgraving is het *ex situ* veiligstellen van de archeologische resten die verloren zullen gaan als gevolg van de realisatie van nieuwbouw. In het Programma van Eisen (PvE; Pronk, 2016) zijn ten aanzien van het proefsleuvenonderzoek onderzoeksvragen geformuleerd.

Bodemopbouw en landschap

1. Hoe is de opbouw van het profiel (lithologische laagopvolging en bodemhorizonten)?
2. Wat was (waarschijnlijk) het niveau van het maaiveld in de onderscheiden archeologische perioden?
5. Welke lagen/bodemhorizonten bevatten organische resten (plantenresten, dierresten)?
6. Zijn er, gelet op de lokale lithologie, bodems en hydrologie, onverbrande dierlijke en plantaardige resten te verwachten? Zo ja, in welke context(en)?
7. Zijn er sedimentatiefases te onderscheiden in het profiel? Wat zijn de onderscheidende kenmerken daarvan? Wat is de geschatte datering? Heeft tussen de onderscheiden fases van sedimentatie bodemvorming plaats gevonden?
8. Is er sprake van processen van bodemvorming, erosie, laterale verplaatsing, afdekking?
9. Is er sprake van processen van vernatting (gley, veenvorming) en/of verdroging (eventueel verstuiving)?
10. In welke mate en waar is de bodem in het plangebied verstoord?

Sporen, structuren, vondsten en paleo-ecologische resten

Indien het onderzoek geen archeologische resten oplevert of categoriaal beperkte (bijvoorbeeld alleen losse diffuus verspreide vondsten), welke verklaring is hiervoor te geven? Is sprake van:

- (Sub)recente verstoring en postdepositionele processen?
- Beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen, methodische, technische, logistieke of personele beperkingen, weersomstandigheden, terreinomstandigheden (zoals huidig gebruik)?
- Afwezigheid van bewoning en/of intensief landgebruik?
- Een combinatie van genoemde factoren?

De antwoorden dienen beargumenteerd toegelicht te worden.

Indien het onderzoek wel archeologische resten heeft opgeleverd

12. Welke archeologische lagen zijn in het profiel te onderscheiden en wat is de diepte, dikte, textuur en vulling?
13. Welke sporen zijn te onderscheiden en wat is de vorm, diepte, lengte, breedte, textuur, kleur, vulling?
14. Hoe is de horizontale en verticale spreiding van sporen en wat is hun samenhang?
15. In welke mate zijn lagen en sporen op vlakken te koppelen aan lagen in de profielen? Wat zijn de ingravingsniveaus?
16. Hoe is de stratigrafie in antropogene zin? Zijn er meerdere sporenniveaus aanwezig, m.a.w. moeten er meerdere vlakken op verschillende dieptes worden aangelegd en gedocumenteerd om alle periodes inzichtelijk te krijgen? Zo ja op welke diepte bevinden zich deze niveaus en welke periodes zitten op welke niveaus?
17. Zijn begrenzingen van het sporencomplex vast te stellen?
18. Wat is de aard en/of de functie en conservering van de sporen?
19. Wat is de relatieve en/of absolute datering van de sporen en spoorniveaus en waarop is de datering gebaseerd?
20. Zijn er (delen van) structuren te onderscheiden? Zo ja,
 - a. Van welk soort (mogelijke) structuren?
 - b. Welke (mogelijke) delen?
 - c. Wat is de relatieve en/of absolute datering van de structuren?
 - d. Waarop is/zijn de datering(en) gebaseerd?
 - e. Is er bij steenbouw sprake van hergebruikt bouw materiaal?
21. Is er sprake van perifere en centrale zones?
22. Indien er geen of weinig paalsporen zijn: in welke mate kan er sprake zijn van bouwmethoden die geen of weinig sporen hebben nagelaten en is dat af te leiden uit vondsten of andere sporen?
23. Welke fasering (relatieve en absolute datering) is in de vindplaats aan te brengen?
24. Indien graven worden gevonden:
 - a. Is sprake van enkele individuele graven of een groter grafveld?
 - b. Wat kan worden gezegd over de locaties van begravingen ten opzichte van gelijktijdige en niet gelijktijdige bewoning (indien dateringen dit mogelijk maken)?
 - c. Welke vorm van begraving is gevolgd (crematie/inhumatie)?

Vondsten en paleo-ecologische resten

25. Welke mobiele vondsten zijn gedaan?
 - a. Om welke materialen, soorten, typen, functies, aantallen, gewichten gaat het en uit welke context komen de vondsten?
 - b. Wat is de datering van de vondsten en waarop is de datering gebaseerd?
26. In welke mate bevinden vondsten zich in primaire positie/gesloten context en in welke mate gaat het om vondsten zonder context?
27. Welke conclusies zijn te trekken uit de fragmentatiegraad en de mate van conservering of verwerking van vondsten?

28. Wat is de vondstdichtheid (aantal scherven per m²) per vlak, per werkput en in het geheel? Zijn er plaatsen aan te wijzen met een opvallend grote vondstconcentratie en wat is de samenstelling ervan?
29. In welke mate dragen de mobiele vondsten bij aan de datering van lagen, sporen, structuren?
30. Is er sprake van (kennelijk) intentionele deposities?
31. Hoe zijn de verhoudingen tussen lokaal of in de nabijheid gewonnen of geproduceerd materiaal en importmateriaal?
32. Wat is de aard en conservering van paleo-ecologische resten? In welke mate en in welke context worden ze aangetroffen? Welke betekenis ontleen zij of kunnen zij geven aan deze context? In welke mate kunnen ze bijdragen aan de datering van sporen, lagen, structuren? Welke informatie kunnen zij geven over landschap en vegetatie (voorafgaand, tijdens en/of na bewoningsfase), voedsel economie, verwerving en toepassing van organisch materiaal e.d.?

Waardebepaling

33. In welke mate zijn de archeologische kenmerken van de locatie zichtbaar of herkenbaar en in welke mate is er sprake van belevingswaarde?
34. Wat is de fysieke kwaliteit van de aangetroffen archeologische resten? Welke verschillen zijn er t.a.v. dit aspect binnen het onderzoeksgebied?
35. Wat is de inhoudelijke kwaliteit van de aangetroffen resten? Welke verschillen zijn er t.a.v. dit aspect binnen het onderzoeksgebied?
36. Waar en in welke mate is deze locatie geschikt voor paleo-ecologisch en natuurwetenschappelijk onderzoek? Welke methoden zijn het meest kansrijk?
37. Welke waarde is er samenvattend te geven aan het onderzoeksgebied en de daarin te onderscheiden delen (binnen verticale en/of horizontale grenzen; complextypen, periode, sites)? Beschrijf en beredeneer de verschillen in waarde. Maak daartoe gebruik van VSO6 (KNA-protocol 4003) en bijlage IV – waarden van vindplaatsen. Maak tevens gebruik van de Kennisagenda's "Veluwe" en "Rivierengebied".
38. Is er een verwachting dat buiten het nu onderzochte gebied nog resten van deze vindplaats aanwezig zijn en wat is de verwachting over de fysieke en inhoudelijke kwaliteit daarvan?

Conclusie, evaluatie, aanbevelingen

39. Hoe verhouden de conclusies zich tot de resultaten van het eerdere onderzoek of andere bekende gegevens? In welke mate wijkt de geconstateerde waarde af van de eerder toegekende waarde of van de gespecificeerde verwachting?
40. In welke mate heeft dit onderzoek bij kunnen dragen aan de Kennisagenda's? In welke mate heeft dit onderzoek in een datalacune kunnen voorzien? Hoe is het kennisrendement te omschrijven?
41. In welke mate zijn de gehanteerde strategieën en methoden effectief geweest? Indien het onderzoek niet volgens plan kon worden uitgevoerd, om welke reden en op welke wijze is van het PvE afgeweken?
42. Welk risico lopen de geconstateerde archeologische waarden door de voorgenomen versterking? Is behoud of verder onderzoek vanuit AMZ-perspectief gewenst?

43. Welke strategische en methodische aanbevelingen kunnen worden gegeven voor vervolgonderzoek, zowel binnen dit onderzoeksgebied als in aangrenzende of naburige percelen?

4 Methoden

Afmeting en plaatsing proefsleuf

De proefsleuf is parallel aan de lange zijde van de geplande beheerschuur gegraven. Daarbij zijn piketten, die voor aanvang van het veldonderzoek op aanwijzing van de opdrachtgever zijn uitgezet, als uitgangspunt genomen. De proefsleuf valt daarmee binnen de grenzen van het in het PvE vermelde plangebied (figuur 3), maar de lengte beperkte zich tot 16 m (2 m korter dan in het PvE omschreven) en de ligging is circa 1,5 m zuidelijker. De sleuf had een gemiddelde breedte van 4 m. De oostelijke helft is breder aangelegd, omdat bij de aanleg van het eerste vlak

Figuur 3. Ligging vlakken en profielen.

is geanticipeerd op vitale boomwortels die in de noordoosthoek werden verwacht boven het niveau van het tweede vlak.

Opgravingsvlakken en profielen

In de proefsleuf zijn twee vlakken aangelegd. Het eerste vlak is aangelegd in de top van de gebioturbeerde C-horizont (0,3 tot 0,4 m -Mv). Het tweede vlak lag op een diepte van 0,6 tot 0,8 m -Mv, in de C-horizont. Van het noordprofiel zijn foto's genomen. Deze zijn gemaakt aan de uiteinden van de sleuf. De vlakken zijn op A3-millimeterfolie getekend op schaal 1:50. Daarbij is gebruikgemaakt van een lokaal meetsysteem (piketten een hoekpunt van een gebouw) dat na afloop van het veldwerk door middel van een rtk-GPS is ingemeten in het Rijksdriehoeksnet. De dieptes van de vlakken zijn ten opzichte van maaiveld gemeten en op de vlaktekening genoteerd. De NAP-hoogtes van de aangelegde vlakken zijn gereconstrueerd aan de hand van het na afloop van het veldwerk gemeten maaiveld.

Afwerking en behandeling van sporen en vondsten

De ingekraste grondsporen zijn gecoupeerd en in profiel getekend (schaal 1:20). Tijdens de aanleg van de vlakken is systematisch gebruik gemaakt van een metaaldetector en vondsten. De vondsten zijn per context (spoor) verzameld en geadministreerd. De spoor- en laagbeschrijvingen zijn ingevoerd in de RAAP-database Odile.

Bemonstering

Er is geen aanleiding gezien om van sporen en lagen monsters te nemen voor macrobotanisch onderzoek.

Afwijkingen en aanpassingen van de onderzoeksstrategie

Tijdens het veldonderzoek is afgezien van de afmeting en de plaatsing van de proefsleuf niet afgeweken op de onderzoeksstrategie zoals in het PvE omschreven.

5 Resultaten

5.1 Fysisch-geografisch onderzoek

Geologie en geomorfologie

De natuurlijke afzettingen in de ondergrond van het plangebied bestaat uit lichtgeelgrijs, ijzerrijk, sterk grindig zand. Geomorfologisch gezien ligt het plangebied op een relatief laaggelegen daluitspoelingswaaier (Willemse, 2006).

Bodemopbouw

De bovengrond bestaat uit een donkerbruingrijs, zwak siltig, matig fijn zand met enkele puinresten (bouwvoor). Op het eerste vlak was vanaf circa 0,3 m -Mv sprake van scherp aanvoelend, matig grof, lichtgeelgrijs, gevlekt zand (sterk gebioturbeerde C-horizont). In het noordwesten van het plangebied (profiel 1) is aan de basis van de verstoring een lichtgrijze zandlaag (0,3-0,45 m -Mv) waargenomen met dezelfde lithologie. Het gaat waarschijnlijk om een natuurlijke E-horizont. In tegenstelling tot het booronderzoek is tijdens het veldwerk geen 0,7 m dikke oude akkerlaag aangetroffen. Waarschijnlijk zijn de boringen in een spoor (S 1; zie § 5.2.1) geplaatst.

5.2 Archeologie

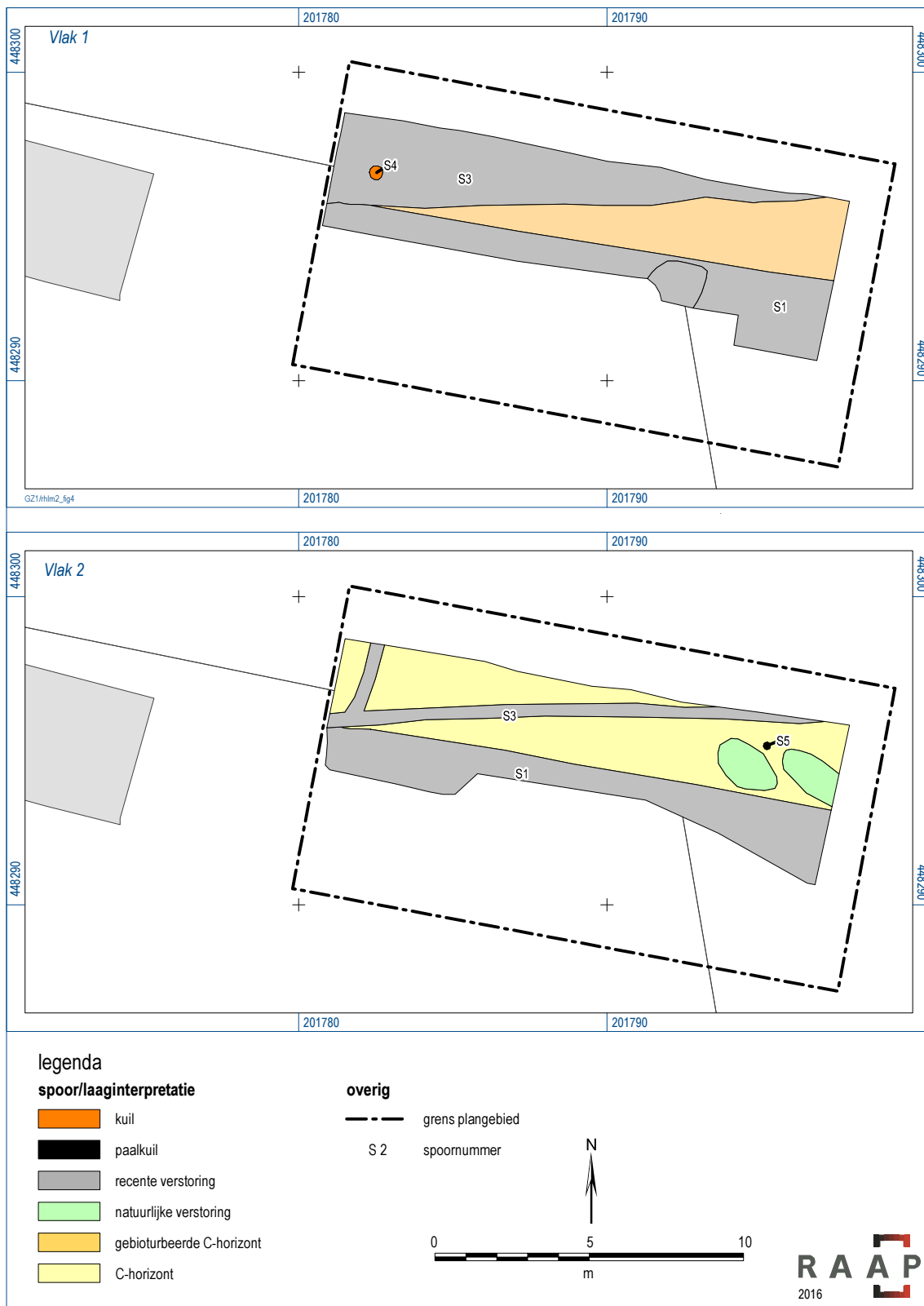
5.2.1 Grondsporen

De vlakken die tijdens het veldonderzoek zijn aangelegd, kenmerkten zich door veel recente en natuurlijke verstoringen (68% van vlak 1 en 49% van vlak 2; figuur 4). Aan de westzijde van de sleuf kwam vanaf circa 0,3 m -Mv een kuil tevoorschijn (S 4; ca. 0,5 m in doorsnede, ongeveer 16 cm diep) met daarin veel fragmenten dierlijk bot (zie § 5.2.2). Aan de oostzijde van de sleuf kwam een rond (0,25 m), donkerbruingrijs spoor tevoorschijn dat als paalkuil is geïnterpreteerd (S 5). Hoewel dateerbaar vondstmateriaal ontbreekt, dateert dit spoor gezien de scherpe aftekening en donkere vulling waarschijnlijk in de late Nieuwe tijd. Op het tweede vlak zijn naast de genoemde paalkuil (S 5) twee natuurlijke verstoringen (S 6 en S 7) gedocumenteerd.

Op het eerste vlak waren twee grote lineaire ingravingen zichtbaar over (vrijwel) de volle lengte van de proefsleuf. Het ene spoor (S 1) was opgevuld met donkerbruin, sterk siltig zand en bevatte recente indicatoren (puinbrokken, vensterglas en sintels uit de Nieuwe tijd) en bleek tot circa 1 m -Mv te reiken (figuur 5). Gezien de ligging parallel aan de kavelgrens op de kadastrale minuut van circa 1832 behoort deze bij de tuin- of parkaanleg uit de Late Nieuwe tijd. Het andere spoor (S 2) bleek op een dieper niveau uit twee sleuven (ca. 40 cm breed) met een losse opvulling te bestaan. Daarin lagen - niet op de KLIC gegevens - vermelde waterleidingen (tyleenslangen).

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

Figuur 4. Allesporenkaart vlak 1 (boven) en vlak 2 (onder).

Figuur 5. Doorsnede van S 1.

5.2.2 Vondsten

Aardewerk

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn vijf fragmenten aardewerk aangetroffen waarvan vier in S 3 (V 1). Het betreft een fragment van een faiencebord, een fragment geglazuurd steengoed (17e eeuw) alsmede een minder nauwkeurig te dateren fragment witbakkend geglazuurd aardewerk (17e of 18e eeuw) en een randscherf van een miniatuurpotje of kopje van Hafneraardewerk (15e t/m 17e eeuw). In S 1 is werd een fragment geglazuurd steengoed gevonden (V 3) uit de 16e t/m 18e eeuw (determinatie M.L. Schabbink, RAAP).

Glas

Uit S 1 is een fragment glas verzameld (V 4). Het gaat om vensterglas uit de 18e of 19e eeuw (determinatie M.L. Schabbink, RAAP).

Bot

Het proefsleuvenonderzoek heeft 129 botfragmenten opgeleverd (V 3), verzameld uit voornoemde kuil (S 4). Het bleek te gaan om deels in verband liggende ribben en pijpbeenderen (niet nader gedetermineerd middelgroot zoogdier), samen met schedelfragmenten van een veel kleiner dier dat gezien de grote scherpe hoektanden en knipkiezen van een klein roofdier (marterachtige) moet zijn. Gezien de goede conservering van het bot en de locatie gaat het om recent materiaal.

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Het proefsleuvenonderzoek in het noordelijke deel van het plangebied heeft een beperkte hoeveelheid vondsten en grondsporen opgeleverd. De aangetroffen grondsporen zijn grotendeels als natuurlijke en recente verstoringen geduid, een enkele paalkuil dateert waarschijnlijk uit de late Nieuwe tijd. Bovendien bleek geen sprake te zijn van een oude akkerlaag, zoals vermoed tijdens het vooronderzoek, waarmee de gespecificeerde archeologische verwachting (met name voor nederzettingssporen uit de periode Prehistorie t/m Middeleeuwen) naar beneden dient te worden bijgesteld. Tijdens het proefsleuvenonderzoek is daarom niet doorgestart naar een opgraving. Met het oog op de leesbaarheid en het grote aantal onderzoeksvragen (zie hoofdstuk 3) zullen de vragen in dit hoofdstuk in de lopende tekst worden beantwoord. Tussen haakjes is het nummer weergegeven van de onderzoeksvraag of -vragen waarop het voorgaande stuk tekst een antwoord geeft.

Bodemopbouw en landschap

Het plangebied ligt op een relatief laaggelegen daluitspoelingswaaier. De bovengrond bestaat uit een donkerbruingrijs, zwak siltig, matig fijn zand met enkele puinresten (bouwvoor). Op het eerste vlak was vanaf circa 0,3 m -Mv sprake van lichtgeelgrijs, gevlekt zand dat geïnterpreteerd is als de gebioturbeerde, natuurlijke ondergrond. In het noorden van het plangebied is sprake van een lichtgrijze laag (0,3-0,45 m -Mv) met dezelfde lithologie en zonder archeologische indicatoren. Het gaat waarschijnlijk om een natuurlijke E-horizont (1). Aangezien de C-horizont zich elders in het plangebied al op 0,3 m -Mv aandient (in de smeltwaterafzettingen), lag het maaiveld in de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd waarschijnlijk op het huidige niveau, of zelfs hoger (2). Organische resten (plantenresten en dierresten) worden -behoudens recente resten, zoals het aangetroffen bot- alleen verwacht in grondsporen die tot onder de grondwaterspiegel reiken (5, 6). In het profiel zijn geen sedimentatiefases, processen van bodemvorming, erosie, laterale verplaatsing, afdekking herkend (7, 8 en 9). De aangelegde proefsleuf bestond grotendeels uit verstoringen (68% van vlak 1 en 49% van vlak 2; 10).

Sporen, structuren, vondsten en paleo-ecologische resten

Tijdens het onderzoek zijn geen grondsporen aangetroffen behoudens recente verstoringen en een enkele paalkuil die in de late Nieuwe tijd gedateerd is. De grondsporen passen in het op basis van het bureauonderzoek geschetste beeld dat in de omgeving van het kasteel, de tuin en het park, door de eeuwen heen voortdurend is gegraven, heringericht en herontworpen. S 1 heeft dezelfde oriëntatie als de perceelsgrens op de kadastrale minuut van circa 1832 (figuur 6). Mogelijk is deze ontstaan bij graafwerkzaamheden ten behoeve van tuinaanleg of betreft het een greppel.

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

Figuur 6. Locatie proefsleuf (rood) geprojecteerd op de kadastrale minuut van circa 1832 met de huidige bebouwing (groen).

Waardestelling

Aan de archeologische resten in het plangebied kan een lage waarde worden gegeven. Ze zijn op basis van de KNA-criteria niet behoudenswaardig (37). Door grootschalige bodemverstoringen en het nagenoeg ontbreken van relevante grondsporen wordt zowel de fysieke kwaliteit als de inhoudelijke kwaliteit (zeldzaamheid en informatiewaarde) van de resten laag gewaardeerd (34 en 35). Aangezien tijdens het proefsleuvenonderzoek geen oude akkerlaag is aangetroffen, dient daarnaast de gespecificeerde archeologische verwachting (met name voor nederzettingssporen uit de periode Prehistorie t/m Middeleeuwen) met betrekking tot het niet onderzochte deel van het plangebied naar beneden te worden bijgesteld. Op basis van het historische kaarten zijn er geen aanwijzingen voor bebouwing in de Nieuwe tijd. Het plangebied was in de 18e en 19e eeuw in gebruik als tuin of boomgaard.

De tijdens het proefsleuvenonderzoek aangetroffen resten duiden niet op bebouwing of bewoning. Het plangebied (en de aangetroffen resten) maken deel uit van een groter ensemble (Landgoed Middachten), de ensemblewaarde wordt diensgevolge als hoog gewaardeerd (tabel 2).

waarde	criteria	scores		
		hoog	midden	laag
beleving	schoonheid	wordt niet gescoord		
	herinneringswaarde	wordt niet gescoord		
fysieke kwaliteit	gaafheid			1
	conservering			1
inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid			1
	informatiewaarde			1
	ensemblewaarde	3		
	representativiteit	n.v.t.		

Tabel 2. Scoretabel waardestelling van het plangebied (tabel 5 uit de KNA).

6.2 Evaluatie en aanbevelingen

De gespecificeerde hoge archeologische verwachting voor het plangebied was met name gebaseerd op de aanwezigheid van een 0,7 m dikke oude akkerlaag, die tijdens het booronderzoek in twee boringen was herkend (Goossens & Keunen, 2015). Deze akkerlaag is tijdens het proefsleuvenonderzoek echter niet waargenomen. De meest aannemelijke verklaring hiervoor is dat de twee boringen in een lineaire, recente verstoring zijn gezet (39). Hoewel de gehanteerde strategieën en methoden effectief zijn geweest, heeft het onderzoek geen bijdrage kunnen leveren aan de kennisagenda's (40 en 41). Gezien de waardestelling wordt voor het plangebied geen aanbeveling voor vervolgonderzoek gedaan en wordt aanbevolen het plangebied vrij te geven (42).

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt de gemeente Rheden een selectiebesluit (contactpersoon: drs. J. Habraken).

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

Literatuur

- Goossens & L.J. Keunen**, 2015. Plangebied Kasteel Middachten, gemeente Rheden; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase). *RAAP-notitie* 5265. RAAP, Weesp.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Pronk, E.C.**, 2016. Programma van Eisen inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) met een eventuele doorstart naar een opgraving plangebied beheerschuur op Landgoed Middachten, gemeente Rheden. *RAAP-PvE* 1583. RAAP, Weesp.
- Willemse, N.W. & J.A.T. Wijnen**, 2012. Archeologie in de gemeente Rheden: actualisatie archeologische kaarten. *RAAP-rapport* 2534. RAAP, Weesp.

Gebruikte afkortingen

AMZ	Archeologische monumentenzorg
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
KLIC	Kabels en Leidingen Informatie Centrum
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvE	Programma van Eisen
rtk-GPS	real time kinetic Global Positioning System
S	Spoornummer
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer
V	Vondstnummer

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. De ligging van het onderzoeksgebied (rode ster); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Boorpuntenkaart vooronderzoek (Goossens & Keunen, 2015).

Figuur 3. Ligging vlakken en profielen.

Figuur 4. Allesporenkaart vlak 1 (boven) en vlak 2 (onder).

Figuur 5. Doorsnede van S 1.

Figuur 6. Locatie proefsleuf (rood) geprojecteerd op de kadastrale minuut van circa 1832 met de huidige bebouwing (groen).

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Tabel 2. Scoretabel waardestelling van het plangebied (tabel 5 uit de KNA).

Bijlage 1. Sporenlijst.

Bijlage 2. Vondstenlijst.

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

Bijlage 1: Sporenlijst

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

Legenda

vorm	vorm van het spoor
lin	langwerpig/lineair
onr	onregelmatig
rond	rond
vorm coupe	
-	niet van toepassing
kom	komvormig
onr	onregelmatig
interpretatie	
KL	kuil
LG	laag
PL	paalspoor
VS	verstoring
specifiek	
KL	kuil
LGBV	bouwvoor, fossiel
LGN	natuurlijke laag
PK	paalkuil:grondspoor kuil voormalige paal
VSN	natuurlijke verstoring
VSR	recente verstoring
textuur	
Zs2	zand matig siltig
Zs3	zand sterk siltig
humus	
-	geen humusbijmenging
h2	matig humeus
grind	
-	geen bijmenging
g1	zwak grindig
g2	matig grindig

Fe/Mn	ijzer en mangaan
-	geen bijmengsels
FE2	veel Fe-vlekken
kleur / gevlekt	
D	donker
E	geel
L	licht
U	bruin
Y	grijs
HK	
0	afwezig
1	enkele spikkel
puin	
0	afwezig
2	fijn puin
type puin	
-	niet nader bepaald
rb	rood baksteen

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

spoor	vlak	vorm	vorm coupe	diepte (cm)	interpretatie	specifiek	textuur	humus	grind	Fe/Mn	kleur	gevlekt	bioturbatie?	HK	puin	type puin	opmerking	vondstenr.
1	1	lin	onr	100	VS	VSR	Zs3	-	g2	-	UY	-	nee	0	0	-	-	3, 4
2	1	onr	-	0	VS	VSR	Zs3	-	g2	-	DY	-	nee	1	0	-	betonijzer, plastic	2
3	1	lin	-	0	VS	VSR	Zs3	-	g2	-	LUY	UE	nee	0	0	-	losse grond	1
4	1	lin	kom	16	KL	KL	Zs2	-	g2	-	UY	UE	nee	0	0	-	-	-
5	2	rond	kom	4	PL	PK	Zs2	h2	g1	-	DY	LY	nee	0	0	-	-	-
6	2	onr	-	0	VS	VSN	Zs2	-	-	-	YU	LY	nee	0	0	-	-	-
7	2	onr	-	0	VS	VSN	Zs2	-	-	-	YU	LY	nee	0	0	-	-	-
1000	2	onr	-	0	LG	LGN	Zs3	-	-	FE2	LY	-	nee	0	0	-	-	-
1001	2	onr	-	0	LG	LGN	Zs3	-	-	FE2	LEY	LY	ja	0	0	-	-	-
1002	2	onr	-	0	LG	LGN	Zs2	-	g2	FE2	LEY	LY	nee	0	0	-	-	-
1998	2	onr	-	0	LG	LGN	Zs2	-	-	-	YU	-	nee	0	0	-	-	-
1999	2	onr	-	0	LG	LGBV	Zs2	-	-	-	YU	-	nee	0	2	rb	-	-

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

Bijlage 2: Vondstenlijst

vondstnr.	materiaal	specifiek	gewicht (g)	aantal	begindatering	einddatering
1	keramiek	faience: bord/schotel	24,5	1	1600	1700
1	keramiek	steengoed geglaazuurd	11,6	1	1600	1700
1	keramiek	Hafner witbakkend geglaazuurd aardewerk	2,6	1	1500	1700
1	keramiek	witbakkend geglaazuurd aardewerk	28,3	1	1650	1800
2	bot	dierlijk bot	402	129	0	0
3	keramiek	steengoed	6,3	1	1500	1800
4	glas	vensterglas	5,3	1	1700	1900

RAAP-RAPPORT 3120

Plangebied beheerschuur Landgoed Middachten, De Steeg, Gemeente Rheden
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek proefsleuven